

संस्कृत

संस्कृत

(१)

मुद्राप्रकार

॥श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमेंमुद्रितजगणाशकेपाशादाऊअग्निहो॥
चौकेयहाँसिद्धविश्वनाथकथं च मेंमुद्राप्रकारबापाग्याघुरविनृच्छाप
नेवालेसे लिखाविशेषारडपाठ्या स. १८८३ फा. स. १० मुक्तवासरे.

Shrikrishna Jada Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chhatrapati Library

(2)

मुग्र.
१

श्रीगणेशायनमः द्वुहिणहरिहयाद्यैदेववृन्तेर्नमसंददभिमत्तमर्थ्येभक्तिभाजांजनानाम् परिवृत्तसकलार्थ्येयोगिभिर्धा
 यमानंहरचु सोजंस्तेमकामाभजध्वम् । नलागुरुपदंगमकिशोरेणेष्टसिद्धिदम् साधकानांसुदेसुद्राप्रकाशेपंवि
 रथते २ त्रिमुदंहंपंगतिददातीनिमुद्रा तथाचमंत्रदर्पणे रत्नांसम्पज्ञात्वापृज्ञायांदर्शयेन्मुद्रां तदियंसुद्राकथि-
 तादेवेभ्योपमुद्गरति मुदंगतीनिमुद्रास्यादित्यमत्र कुलाणवे मुदंकुर्वतिदेवानांमनंसिद्धावयंतिच तस्मान्मुद्राइनिप्रो
 क्तादर्शितव्याःकुलेश्वरि दशितव्याइनिदर्शपितव्याइत्यर्थः पृज्ञावालदिनिशेषः येत्तोपश्चादसः गौतमीयेदशमाध्या
 यै मोदनात्मवेदेवानांद्रावणात्यापसंततेः मुद्रासाःकथिताःसद्दिदेवसाच्चिध्यदायिकाः यामले मोदनात्मवेदेवानां ।
 द्रावणात्यापसंततेः तस्मान्मुद्रेयमाख्यातासर्वकामार्थसाधिनी मंत्रदर्पणे नादोक्षितसुरचमेत्तद्युभ्यंतिहिदेवताप
 स्यात् मुद्राभवंतिविफलाःसोपिचरोगीदरिद्रःस्यात् अंकुशाख्याभवेन्मुद्रातीर्थावाहनकर्मणि उच्यतेलक्षणंतस्याप
 दुःखंमंत्रदर्पणे तीर्थाख्यावाहयेन्मंत्रीमुद्रयांकुशस्त्रपया अंकुशाख्यादस्मुद्देरकुशीरुजतर्जनी ज्ञानार्थवेपिचतुर्थ

गम.
१

पटले मुष्टिंवधादस्करेतच्चन्यंकुशरूपिणी अंकुशाख्याचमुद्रावैत्रैलोक्याकर्षिणीभवेत् रक्षणेकुञ्जमुद्रेकान्तस्यालक्षण
 मुच्यते तंत्रसारे मुष्ट्योर्हीकृतांगृष्टोत्तर्ज्ञमनेतुविभ्यसेत् सर्वरक्षाकरीद्येषाकुंतमुद्राप्रकीर्तिताङ्गुजि कुंभमुद्राभिषेकेणा
 तस्यालक्षणमुच्यते मंत्रदर्थये वामांगुष्टेदक्षांगुष्टेत्तित्ताहस्ताभ्यांचेत् मध्याकाशांमुष्टिंकुर्यात्कुंभाख्येयंमुद्राप्रोक्ता
 मध्याकाशांमध्यमूर्त्यां तत्रैवस्तानप्रकरणे दक्षांगुष्टेवाममुष्टोत्तदन्यासुष्टिपार्वीगः कुर्यात्तामंतराकाशांकुम्भमुद्राभिषेच
 ने तदन्याप्रगुष्टभिन्नादक्षांगुल्यः मुष्टिपार्वीगः वाममुष्टिपार्वीगः तांवाममुष्टिंअंतराकाशांमध्यमूर्त्यां गौतमीयेसप्तमाध्याये-
 वामहस्तकृतांमुष्टिदक्षहस्तेनवेष्टयेत् कलशाख्याभवेन्मुद्रासर्वपापहराशुभा तंत्रांतरे दक्षांगुष्टपरांगुष्टेत्तित्ताहस्तद्वये
 न च सावकाशांमुष्टिमेकाकुर्यात्ताकुंभमुद्रिका परांगुष्टेवामांगुष्टेसावकाशांमध्यमूर्त्यां कश्यितातत्त्वसंज्ञात्तमुद्रावहुषुकर्म
 सु शान्तुप्रगुष्टानामिकामेलनस्त्वा तथाचज्ञानार्थवे त्रयोदशपटले अंगुष्टानामिकाभ्यांतुतत्त्वमुद्रेयमीरिजाङ्गुजि कालकर्णी
 प्रयोक्तव्याविघ्नप्रश्नमकर्मणि उच्यतेलक्षणंनस्यापदुक्तंमंत्रदर्थये कृत्वोच्चतेचहृदेमुष्ट्योःसंलग्नयोर्युग्योः तेत्त्वभिवक्तेकु।

(3)

३-प्र० योहिम्प्रधीकालकर्णिकासुद्रा तथातंत्रसारेषि० अंगुष्ठावुन्नौहृत्वासुश्चयोःसंलग्नयोर्हयोः तावेवाभिसुखोकुर्मान्मुद्रैषा ।
 २ कालकर्णिका सुद्रातवासुदेवारत्याध्यानेत्व्यच्छयंयथा मंत्रदर्पणे अंजलिसुद्रांजलिवत्सैवस्याद्वासुदेवारत्या तथातंत्रात्
 रे अंजल्यजलिसुद्रास्याद्वासुदेवाहूपाचसा अंजलीनिविभज्जिलोपरञ्जादसः अथमात्कान्यासमुद्राः मंत्रदर्पणे मध्यानामे
 सज्जेभालेहृद्वागमेचचक्षुषोः॥ शीषोष्टकरपत्तंधिवाश्वेष्मध्यमामता हृद्वाश्रवणयोरुक्तासकनिष्ठान्वितानसोः गंडास्यम
 ध्यास्तिस्तोऽनामिकादन्तजिहृयोः एषज्जित्वःकनिष्ठाद्वान्नामौहृद्वान्तितास्तास्ता जट्ठरेकथिताःसर्वास्तलसुक्तंहृदादि
 षु कथितामात्कासुद्रायाभिन्योसःफलप्रदः तंत्रातरे ललाटेनामिकामध्यविन्यसेन्मुखहृत्तके तर्जनीमध्यमानामाहृद्वा गम-
 नाभवनेत्रयोः अंगुष्ठंकरायोर्न्यस्यकनिष्ठांगुष्ठकौनसोः मध्यास्तिस्तोगंडयोश्वमध्यमांचोष्टयोर्न्यसेत् अनामांदन्तयोर्न्यस्य
 मध्यमांचोनमांगके सुखेनामांमध्यमांचहस्तेपादेचपार्श्वयोः कनिष्ठानामिकामध्यास्तास्तुष्टेचविन्यसेत् ताःसंगुष्ठाना

(3A)

भिदेशेसर्वाः कुक्षौ च विन्यसेत् हृदये चतलं सर्वमं सयोच्चक कुत्तिले हृत्यूर्वहस्तपत्रुष्मिसुखेषु तलमेव च एताश्च मात्रकामु
 द्राः क्रमेण परिकीर्तिताः अज्ञात्वा विन्यसेद्य स्तुत्यासः स्यात्स्पनिष्ठलः सुखेनामामध्यमामित्य च सुखपदं जिह्वापरभित्तिपृ
 वेणाविरोधः अज्ञ एव व्योमेन्द्रौरसनार्णकर्णि कमित्यादौरसनापदे त्रिभिसंगोग्यत्वेने द्रुतिकिंच्चिद्मात्रावधेयम् पार्श्वयोरित्य
 स्यक्निष्ठाऽनामिकामध्याद् स्यनेनैव संवधो न तु मध्यमामित्यनेन तास्तु पृष्ठे च विन्यसेदित्य च तादृस्य वैयर्थ्यापेतः एवं च शे
 षौष्ठकरपत्संधिषाच्चेषु मध्यमामते तिमं त्रिदर्पणकारेण्यदुक्तं त्रिंस्य मंग्रंगुल्यग्नाणामतुक्तत्वाच्च मंत्रदर्पणकारेकं चिंत्य
 मित्तिशेषः अश्यांगन्यासमुद्राः मंत्रदर्पणे हृत्येत्रं त्रिभिरुत्तमात्मानं हृभ्याम ख्वशिरोमन्तम् अंगुष्ठेन शिखात्तेमादिग्भिः कवच
 मोरितम् दिग्भिर्दृशभिः तंत्रान्तरे हृदये मध्यमानामातर्जनीभिभ्येसे हृधः मध्यमातर्जनीभ्यां च शिरसिन्यासमाचरेत् ०
 अंगुष्ठेन शिखायां च दशभिः कवचेन्यसेत् नेत्रेषु तिस्त्रिभिश्च स्यादस्त्रमृद्धर्धार्धर्घं दिशः मध्यमातर्जनीभ्यां स्यादंगमुद्राः स्त्र
 तादृमाः यामले ० हृदयं मध्यमानामातर्जनीभिः स्त्रिंशिरः मध्यमातर्जनीभ्यां स्यादंगुष्ठेन शिखास्त्रजा दशभिः कवचं

(4)

युगः ३

प्रोक्तं जिसभिर्वेत्रनीरिजम् प्रोक्तां गुलिभ्यामस्त्रं स्यादं गत्कृतिरियं मता तिसभिस्तर्जनीमध्यमानामाभिः तर्जनीमध्यमानामाः
 प्रोक्तानेत्रव्येकमात् यदिनेत्रदूयं प्रोक्तं तत्तर्जनीमध्यमे इनिभद्धत्तवचनादितितत्रसारकारः प्रोक्तां गुलिभ्यां मध्य।
 मातर्जनीभ्यां अस्त्रमुद्रायां विशेषोयथा मंत्रदर्पणे दक्षस्तर्जनीमध्येसव्येकत्तलेश्चिपेत् अभिघातेनशब्दः स्यादस्त्र
 मुद्रासमीरिताइजि वैहृष्वेतु० विशेषोयथा मंत्रदर्पणं ददिश्चावेनिरं गुष्टाश्चत्त्वो हश्चर्वर्णिणि सरलां गुष्टमुष्टिस्तुशि
 खायां स्यादधोमुखी कुर्व्विभूतमुजहं द्वासुष्यं गुष्टप्रदेशिनी संभवध्वनिरस्त्रं प्याहित्त्वो सुद्राचनेत्रयोः दक्षस्तर्जनीम
 ध्येनरसिंहेतरस्यतु तथातेत्रसारे अनं गुष्टाऽस्त्रजवो हक्षणात्त्वाभवेत्त्वमुद्राहृदयेशीर्षकेच अधोङ्गस्थावलुमुष्टिः शिखा
 पांकरहं द्वां गुलयोवर्णिण्यस्युः नाराचमुष्ट्युद्धत्वाहुस्यमकां गुष्टतर्जनेत्तु दित्तो ध्वनिस्तु विश्वग्विशकाक्षितात्त्वमुष्टाय राम०
 त्राक्षिणीतर्जनिमध्यमेच यत्राक्षिणीत्यनंतरं तत्रेत्यधाहार्यम् तथाचायमर्थः यत्राक्षिणीतेत्रदूयं तत्रेत्रन्यासेतर्जने- ३
 नीमध्यमेवेदित्तव्ये यत्रेतिनरसिंहेतरविहृमेत्रेद्यर्थः नरसिंहस्यतु विनेत्रत्वात्तत्रेत्रन्यासेतर्जन्यां गुलित्रयस्त्वपृ

वैक्तैवमुद्रावोध्या अन्येत्तुसकलान्यासाः कर्तव्यास्तत्सुद्रमा तथाचगौतमीयेत्तत्त्वाध्याये मनसैवन्यसेन्पासान्पु
 ष्टिगैवपश्यामुने अंगुष्ठानभिकाभ्यां वाग्न्यथाविकलंभेत् इति सौभाग्यदंडिनीमुद्रांरिपुजिह्वाग्रहांतथा श्री
 विद्याविषयन्यासकालेसंदर्शयेत्तुधीः तथाचज्ञानार्थवेदादशपटले अशवस्त्रमहेशानिश्चीविद्यान्यासमुत्तमम्
 मंपूणांचित्तयेद्दिंचांब्रस्यरघ्नेऽणप्रभां स्वत्सुधांपोदशाणांमहासैभाग्यदांस्यरेत् वामांसदेशसौभाग्यदंडिनीमुद्रामयेत्तः
 रिपुजिह्वाग्रहांसुद्रांपादमूलेप्रविन्यसेत् ॥ इसुक्तान्यासजालमुत्ते एतयोर्लक्षणंउक्तंयथा मंत्रदर्शणे वामकरेणतुमुद्दीचधा
 स्मलांतुतज्जनीकृत्वा संभ्रामयेत्तवामकर्णेन्यासेसौभाग्यदंडिनीमुद्रा अंगुष्ठानमुष्ट्यात्रैलोक्यसन्निरुद्धैव वामांचित्तलेन्या
 स्यासारिपुजिह्वाग्रहामुद्रा २ ज्ञानार्थवेपिद्वादशपटले० वामहस्तेनपुष्टिंतुवधाकर्णप्रदेशके तर्जनींसरलांकृत्वाभ्रामयेन्म
 तुवितमः सौभाग्यदंडिनीमुद्रान्यासकालेत्तुस्त्रचित्ता १ अंतरंगुष्ठसुष्ट्यातुनिरुद्धर्जगतीमिमां रिपुजिह्वाग्रहामुद्रान्यास
 कालेत्तुस्त्रचित्ता २ तंत्रांतरेत् रिपुजिह्वाग्रहांमुद्रांवामपादत्तलेन्यसेत् ॥ इसुनरद्वम् ॥ मुद्राद्वयमिदंद्विणहस्तेनापिभव

(5)

मूःप्र० तीतिमतम् नथाचतंत्रात्तरे० अंगुष्ठंतर्दशमुष्टिवैरजिह्वामहामता सरलातर्जनीसैवमुद्रासौभाग्यदंडिनी अन्यत्रापि दसु
 ४ मुष्टिंदृढंबधातर्जनीप्रविसारमेत् भ्रामयेहामकर्णधोसुद्रासौभाग्यदंडिनी । अंगुष्ठगर्भितांमुष्टिंबधादश्चिणयाणिना रिष्टु
 जिह्वामहामुद्रावामयादत्तलेमसेदिति अत्रैताभितिकर्मपदमध्याहार्यम् एतानिवचनानिश्चीविद्याम्यासप्रकरणे मंत्रदर्पण
 कारधत्तनि ।० कूर्ममुद्रासमाख्यातादेवताध्यानकर्मणि ॥ उच्यतेलक्षणंतस्यायदुक्तंमंत्रदर्पणे वामेपैत्रीर्थेतस्यांगुष्टेचत
 र्जन्यां दक्षस्याःधोबदनमध्यानामेप्रदेशिनीस्वल्यां वामस्पामास्त्वेऽदक्षस्योर्ध्वाननाः एषे उन्नतदक्षांगुष्टकच्छपदष्टप्र
 भंदक्षं पाणिंकृत्वाध्यायेत्कच्छपमुद्रासमाख्याता वामकर्णस्यतर्जन्यंगुष्ठमध्येदश्चिणकरस्याधोसुखेमध्यमानामिकेयोजयेत्
 पुनरुक्तस्यवामस्यांगुष्टेदक्षस्यमध्येप्रदेशिनीतर्जनीयुनवीमस्यतर्जन्यांदक्षस्यस्वल्यांकनिष्ठां अन्याभवशिष्टास्त्वामध्यमाना
 ४ माकनिष्ठाकुर्ध्वामदक्षस्यपृष्ठेयोजयेत् पुनरुक्तंतदश्चिणांगुष्टकृत्वादक्षयाणितत्त्वंकूर्मपदष्टवक्तुर्यादित्यर्थः अन्यत्रापि०
 वामहस्तस्यतर्जन्यांदश्चिणस्यकनिष्ठिकां नथादश्चिणतर्जन्यांवामांगुष्टनियोजयेत् उन्नतंदश्चिणांगुष्टंवामस्यमध्यमादि

(५८)

काः ग्रं गुलीर्योजयेत्यष्टदक्षिणस्यकरस्यच वामस्यपितौर्थेनमध्यमानामिकेतशा अधोभुखेचतेकुर्याह्दक्षिणस्यकरस्यच
 कूर्मएषस्मंकुर्याह्दक्षपाणिंचसर्वतः कूर्ममुद्रेयमाख्यातादेवताध्यानकर्मणि पटेकोडेऽन्तिर्भुवरकारः ११ त्रिखं
 डात्रिपुराध्यानेतस्यालक्षणमुच्यते मंत्रदर्पणे पुटित्रौचकरौद्यामध्याकनिष्ठिकाः सरलाः वह्नेचतत्त्वंनीभ्यां परिवर्त्य
 नामिकेत्रिखंदेयम् वामकेश्वरतंत्रेव परिवर्त्यकरौद्यामध्यानकर्मणि श्रवणांतर्गतेकुत्सातत्त्वंन्योकुटिलाकृती क
 निष्ठिकेनियुञ्जीतनिजस्थानेमहेश्वरि त्रिखंदेयंसमाख्यातात्रिपुराध्यानकर्मणि ज्ञानार्णवेपिद्वादशपटले पाणिहृयंमहेशा
 निपरिवर्तनयोगतः योजयित्वात्तर्जनीभ्यामनामेधायेत्प्रिये मध्यमेयोजयेत्प्रमध्येकनिष्ठेतदधस्तथा ग्रं गुष्टावपिसंयोज्य
 त्रिधायुग्माकर्मणतु त्रिखंडानाममुद्रेयंस्त्रिपुसंस्कारिणीति १२ शिखयागलिनीसुद्रामघस्योपरिचालयेते उच्यतेल
 क्षणंतस्यापदुक्तं मंत्रदर्पणे पटेष्टदत्त्वांवध्यांगुष्ठौकनिष्ठाभ्याम् कुर्यादपराः सरलामुद्रेयंगालिनीक्षिता अस्यत्रापि०
 कनिष्ठांगुष्ठकौसक्तोकरयोरितरम् तर्जनीमध्यमानामाः संहतामुम्नवर्जिता मुद्रेषागलिनीप्रोक्ताशंखतोयविशेषोधने॥

नोनमीयेनवमाध्यमे दशक्त्वोजयेन्मूलंगलिनीशिखयान्यसेत् करैप्रसार्यचान्योन्मंसंपुटकमयोगतः प्रयोज्यदस्ति
 णांगुष्ठंतथाचामकनिष्ठ्या वामांगुष्ठंदक्षिणयासु द्रेयंगलिनीमता अर्ध्यस्पकलदाश्रोकाशंखस्योपरिचालिता शिखयाव
 षट्कारेणदक्षिणयादक्षिणकनिष्ठ्या १३ मन्त्र्यात्यासु द्रग्यत्तर्घ्यपात्रमाद्यादये सुधीः उच्यतेलक्षणंतस्यापदुक्तंमंत्रदर्प
 णे दक्षिणकरस्य एवामकरन्तलमयविन्यस्य सम्यक्त्वलिताय एषोकुर्यान्मन्त्रस्वरूपिणीसुद्रां अन्यत्रापि दक्ष्यपाणिष्ठ
 इदेशेवामपाणितलंभ्यसेत् ग्रंहस्तौचालयेत्सम्यक्त्वुद्देपमन्त्रस्वरूपिणी १४ मुद्रानुदेवताहूनेनवश्रोक्ताम नीषिभिः आ
 वाहनीस्यापनीचत्तनीयासन्निधायनी तुर्यसन्निरेधनीस्यान्मनुखीकरणीपरा सकलीकरणीषष्ठीसप्तमीत्वयुद्धनीया
 इत्तोकरणीप्रोक्ताधेनुमुद्रानुसार्थमी परमीकरणीसुद्रानवनीपरिकीर्तिता त्रैमेणलक्षणान्यासांप्रोक्तानिमंत्रदर्पणे उ १५
 नानांजलिमूर्द्धनीत्वायद्वावधःकुर्यात् आवाहनीप्रसुदितात्तदोमुखीस्यापनीचसैवस्यात् द्विजिद्वावारावित्यर्थः २ ५
 प्राञ्छिष्ठमुष्टियुग्मस्योर्हागुष्ठैवसन्निधानेस्यात् ग्रंहुष्ठगर्भिणीयंविख्यातासन्निरोधेहि ४ द्वावुत्तानोमुष्ठीकृतावियंसं

मुखोकरणे ५ देवघडंगन्यासः सकलीकरणमिहसंप्रोक्तम् ६ वामकरविचिन्नाचेत्सैलाधोवदनतर्जनीमुष्टिः स्याद् व
 गुणसुद्रासत्यभिन्नामित्ताकवचात् भामित्तेजिषामावर्तक्तमेण कवचादिति कवचमुच्चायेत्यर्थः कवचंहुंडिति मुद्रेयं
 करहयेनापिभवतीत्यनेगोतमीयवचनेन्नानार्णवीसवचनेवसुद्रीभविष्यति ७ मिलितामिथोभिवदनाऽनामास्वल्पा
 प्रदेशिनीमध्या गोमुद्रेयंकथितावरुणेनतयामरजिकुर्यात् वहणेत्रवरुणवीजेनवंदृस्यनेन ८ ग्रथितांगुष्ठोचमिथः
 प्रसारिताः स्युः परंगुल्यः परमीकुर्यादनयाकथिताकविभिर्महासुद्रा ९ गोतमीयेदशमाध्याये० ऊर्ध्वंजिलिमधः कु
 र्यादियमावाहनीभवेत् १ सेवंतुविपरीतास्यान्मुद्रास्यापनकर्मणि विपरीतेत्यधोमुखोत्तर्यः २ वाह्यांगुष्ठहयेमुष्टेमु
 द्रास्यात्सन्निधापनी ३ अंगुष्ठगर्भिणीसेवसुद्रास्यात्सन्निरोधनी ४ उत्तानमुष्टिमुगलासमुखोकरणीमता ५ अन्यो
 न्यतर्जनीमुग्धणादवगुंठनी ६ अन्योन्यमिति अन्योन्याभिमुखगमनपूर्वकमित्यर्थः तथाचदस्तिणतर्जन्यादस्तिणा
 वर्तेनवामतर्जन्यावामावर्तेनभ्रमणादवगुंठनीमुद्राभवतीजिफलितार्थः तत्रैव अंगुलीः सहितः कृत्वाकर्योर्वामद

(२)

मुन्प्र० १० त्वयोः दक्षानामासमायुक्तावामहस्तकनिष्ठिका वामानामासमायुक्तारस्थपाणिकनिष्ठिका दक्षस्यमध्यमाकांतावाम—
 ह॑ हस्तस्यतर्जनीवाममध्यमयाकांतादक्षहस्तस्यतर्जनी संयुक्तोकारयेहिहानेगुषावुभयोरपि घेनुमुद्रानिगदितागोपितासा
 धकोत्तमैः ७ ज्ञानार्थवेचतुर्थपटले० आवाहन्यादिमुद्रास्तुकथमामितवानघे ऊर्ध्वजलिमधःकुर्यादियमावाहनीभवेत
 अत्रांजलिपदमनामामूलपर्वणोर्गुषाग्रह्यसंयोगयुक्ताजलिपरम तंत्रसारध्यतवद्यमाणतंत्रान्तरवचनैकवाक्यत्वा
 त एवं पूर्वोक्तवचनयोरपिवोध्यम् इयंतुविपरीतस्यातहावेस्यापनीभवेत मिलितमुष्टियुगलंसनिधायनरूपिणी ३
 अत्रांतरांगुष्टमुष्टिभ्यांसन्निरोधनरूपिणी अत्रांतरांगुष्टस्यादानादृचनांतरैकवाक्यत्वाच्च पूर्वमुद्रायांमुष्टियुगलस्यवा—
 द्यांगुष्टत्वमवगम्यनदृस्यवधेयम् ४ एतस्याएवमुद्रायास्तज्ज्योत्सरलेयदा अवगुण्ठनमुद्रेयं सर्वकार्यानुसाधनी नर्जन्योस् राम०
 रलेऽन्तिक्ष्याभिनोभ्राम्यतेऽन्तिशेषोवचनांतरैकवाक्यात्मात् ५ अंगमंत्रान्यसेहेविदेव्यंगेसाधकोत्तमः सकलीकरणं
 नाममुद्रेयंव्याप्तिरूपिणी हेव्यंगेऽन्ति अत्रदेवीपदमुपलक्षणम् ६ करवेकत्रसंयोज्य आरचिकविधौप्रिये परमीकरणं

नामं सुद्रेयं तु जनः परम् ॥ अरथिकमि वेत्ति त्रिकोणवदिसर्थः आरथिकविधावित्ति पादेत्तु त्रिकोणाकरावित्यर्थः ७ परिहृत्य
 करैपश्चात्तर्जनीमध्यं मेयुते कनिष्ठानामिकां गुणं परस्य रसु तं कुरु ॥ धेतु सुद्रेयमाख्याना अमर्तीकरणं भवेत् ८ तं वसारे
 हस्ताभ्यां मंजलिं वधानामिकामृलपर्वणोः अंगुष्ठैनिश्चिपत्त्वयं तु दात्तावाहनीसरता ९ अधोमुखोत्तियं चेत्पात्प्रायनीमु
 द्रिकासरता ३ उच्छ्रितां गुणसु द्यात्तु संयोगात्त्वनिधापनी ३ अंतःप्रवेशितां गुणात्त्वसंरेधनीमता ४ उज्जानमुष्टियुग
 लासन्मुखोकरणेसरता ५ देवतानां पुंगानां न्यासः सात्त्वकलोक्तिः ६ सव्यहस्तकृतामुष्टीर्धीधोमुखतर्जनी अव
 गुठनसुद्रेयमभित्तो भ्रामित्तामता ७ अन्योन्यामिमुखात्त्वाकनिष्ठानामिकापुनः न त्यै वर्त्तर्जनीमध्याधेतु सुद्राप्रकीर्तिता
 अमर्तीकरणं कुर्यात्तयासाधकसत्तमः ८ अन्योन्यग्रथितां गुष्ठैप्रसारितपरां गुलीः महासुद्रेयमुदितापरमोकरणेवुधैः ।
 ९ प्रयोजयेदिमासुद्रादेवताद्वानकर्मणि २३ लेलिहानाममुद्रात्तु जीवन्यासेप्रकीर्तिताः उच्यते लक्षणं तस्यापदुक्तं मंत्रदर्प
 ण सुरधोवक्ताः सुसमामध्यानामाप्रदेशिन्यः स्वत्यासरलांकुर्यात्त्वाद्वानामायाम् जीवन्यासेविहितासंप्रौढालेलिहा

मुद्रा स्वत्याकनिष्ठां तंत्रसारे तर्जनीमध्यमानामा; सप्तांकुर्यादधोमुद्राः ॥ प्रनामायांस्थिष्ठेद्द्वामूलं चीहृत्वाकनिष्ठिका लेलि
 हानाममुद्रेयं जीवन्यासेप्रकौर्तिता ॥ २४ अथगंधादिमुद्रा: ० तंत्रसारे ० तंत्रांतरे ० मध्यमानामिकांगुष्ठेरुत्त्वमेणपादे
 ति दद्याच्चविमलं गंधं मूलमंत्रेण साधकः । १ अंगुष्ठतर्जनीभ्यां च उष्ट्रं चक्रे निवेदयेत् २ यथागंधं तथादेविधृपं दद्याहि
 चक्षणैः मध्यमानामिकाभ्यां तु मध्यपर्वणिदेशिकः ॥ अंगुष्ठमेणदेवेशिधत्त्वाधृपं निवेदयेत् उज्जोलनं चिधाहृत्वागायामू
 लयोगतेः ३ तत्त्वात्यमुद्रयादेविनैवेद्यं विनिवेदयेत् ४ मूलेनां च मनं दद्यात्तावूलं तत्त्वमुद्रया ५ चुष्टदानमुद्राज्ञाना
 र्णवेपित्रयोदशपटले ० पुष्टं समर्थ्यमेहेविमुद्रयाज्ञानरञ्जया ॥ अंगुष्ठतर्जनीयोगात्त्रानमुद्राप्रकौर्तिता ॥ २६ प्राणादिमु
 द्रानैवेद्यं दत्त्वासंदर्शयेत्तुधीः तासां स्वरूपं पथा कनिष्ठानामिके अंगुष्ठेन स्यशेदिति प्राणमुद्रा । १ प्रनामामध्यमेअं
 गुष्ठेन स्यशेदित्यः पानमुद्रा २ मध्यमातर्जन्यावंगुष्ठेन स्यशेदिति वानमुद्रा ३ तर्जनीमध्यमानामा अंगुष्ठेन स्यशेदित्य
 मुद्रा ४ तर्जन्याद्यंगुष्ठिवत्तुष्टयमंगुष्ठेस्यशेदिति समानमुद्रा ५ तथाच मंत्रदर्पणे कालीपूजाप्रकरणे ॥ प्रंगुष्ठेन क

निष्ठादिपूर्वपूर्ववियोगतः ॥ अतुलेमेनयुगशोविलोभाद्विचतुःस्यशेत् वात्ताविलासतंत्रेषि कनिष्ठानामिकेऽनामामध्येमध्यांस् ॥
 तर्जनीम् तर्जन्यादित्रयंतुर्यमंगुष्ठेनस्यशेत्तमात् प्राणापानव्यानेदानसमानस्तेहिंदान्तिमाः तत्त्वाद्याः प्राणादिमंत्रासुद्राः पूर्वोदि
 त्ताःप्रिये ॥ ओंप्राणायस्त्वाहेत्याद्यः प्राणादिमंत्राः कनिष्ठानामिकेऽद्यादिनाक्तादिसंतेनोक्ताः प्राणादिसुद्राइत्यर्थः पूर्वव
 देवप्राणसुद्रा १ अथवा मध्यमातर्जन्यावंगुष्ठेनस्यशेत्यपानसुद्रा २ अनामामध्यमेग्रंगुष्ठेनस्यशेत्यिव्यानसुद्रा ३
 उदानसुद्रासमानसुद्रापिचपूर्ववत् ४ तथाचमंत्रचिंतामणे कनिष्ठानामिकेमध्यातर्जन्योहृह्यास्यशेत् अनामामध्यमे
 तिख्यस्तर्जन्याद्याश्वतस्काः इतिप्राणादिसुद्रावास्तत्रात्मसंस्ताः तर्जन्याद्याइतिकाकाश्मियायेनोभयत्रसंबधते चत्
 स्काइति क्रकारसुक्तपूर्वस्यापिक्तचिह्नुरुत्तान्नावच्छंदोभंगः यथा० ॥ कस्त्वंखर्वहिंजोहंकुञ्जइहनपतेर्द्विष्णार्थीमखे
 स्मिन्नस्वर्णगांचरहाणचिपदपरिमितांभूमिमध्यरथयामि तुभ्यंदत्तेनियावद्दत्तिवलिरसोनावदेवत्रिपादै ख्वेलोक्याक्तं
 तमूर्तिः प्रहसितवदनोवामनः पातुसुप्रान् क्रमदीपिकायांच स्यशेत्कनिष्ठोपकनिष्ठिकेहेत्वांगुष्ठमूर्द्वप्रथमेहसुद्रा १ ॥

(9)

मुःप्र० र

तथापरत्तर्जनिमध्यमेस्यात् २ अवाभिकामध्यमिकेचमध्या ३ अनाभिकात्तर्जनिमध्यमाःस्या ४ तद्वच्चतुर्थीस्कनिष्ठिकाः
 स्याः स्यांचमीतहृदितिप्रदिश्चाः ५ प्राणादिसुद्राविजमंत्रसुक्ताः प्राणायानव्यानोदानसमानाः क्रमाच्चतुर्थीयुक्ताः तारा
 धाराः वध्याचेहाः कृत्त्वाध्यनस्तेमनवः तारधारः प्रणवाद्याः कृत्त्वाध्यनोऽग्नेर्वध्यास्वाहयाद्वाःशेषिताः अंतेदितिशेषः
 तथाच ॐ प्राणायस्वाहादत्याद्यः पंचप्राणादिमंत्रात्त्वात्तुच्चरन्त्रमेणप्राणादिसुद्रादर्शयेदिति यामलेनासमुद्रायुक्ताः०
 अंगुल्यः कुटिलीभृताविरलाग्नाः परस्परम् याससुद्रासमाख्यातासव्यपाणोनियोजिता प्राणोऽपानस्तत्तीयस्तुव्यानश्चो =
 हनयेव च समानः पंचमेत्यः प्राणाः पंचसमीरणाः अंगुष्ठेन समायुक्ताकनिष्ठानाभिकात्तथा प्राणसुद्रासमाख्याताप्राणा ०
 हवनकर्मणि १ तर्जनीमध्यमां गुष्ठेत्विभिर्कीर्त्तयदि स्यादयानहुत्तोसुद्रा २ तथानाभिकमध्यमा अंगुष्ठेन समायुक्ता ।
 नियुक्ताव्यानहोमके ३ निष्कनिष्ठेन यासुद्रासोदानहवनेस्तता ४ सर्वाभिः संस्मरनासुद्रासमानाहुतिकर्मणि ५ एतानिवच
 नानिचतुर्दशेषोऽत्त्वासेषाकानंदतंगिणिकारथ्यत्तानि रामकिशोररचिते मंथेसुद्राप्रकाशात्यद्वितिसाधारणसुद्रानिर्णय आदि

८०

शिवविह्नुदिनेशानांगणेशंविकयोरपि ॥ कथंतेमुद्रिकास्त्रदशसुद्राः शिवस्यतु लिंगयोनित्रिवृलारव्यामालेष्टांभीमृगाहु
 या खड़ंगरव्याकपालरव्यातयाऽमरुनामिका अथैतासांलस्त्रानिनिगच्छतेकमेणहि मंत्रदर्पणे उच्चितदसांगुष्ठंवामा
 गुष्ठेनवंधयेहीमान् वामांगुलीश्चपश्चाहस्त्राभिर्वंधयेद्वेत्तिंगम् १ दद्वामिरंगुलीभिः लिंगमिति लिंगमुद्रेत्यर्थः सत्सु ।
 त्वैतुकरैकृत्वामध्यमाएष्टसंस्थिते वक्राभ्यांतर्जनीभ्योत्तुनिवधीयादनामिके कनिष्ठेहि नियुजीतमध्यमाक्रोडदेशके क
 निष्ठेयोरग्नसंस्थावंयुद्धोयोनिरीपिता २ जित्वः प्रसारयेत्त्रदं तुष्ठेन चक्रनिष्ठिकांवध्या एषात्रिवृलमुद्रादश्मिणहस्तस्थि
 ताकथिता ३ तर्जन्यंगुष्ठानेष्वयितेकृत्वाप्रसारयेदपरः त्रिलोगुलीश्चमिति ४ कविभिः कथितास्तमालेयम् ५ कुरुव
 रदाभयमुद्रेवरदाभयवत्करैकृत्वा सरलाः सकलांगुल्योऽगुष्ठनिष्ठोप्यतर्जनीमृले द्वै मध्यनामाशिरसिवद्वाशिरवरं नियुजीत
 एषामृगमुद्रासादवशिष्टेसहच्छितेकुर्यात् ६ दश्मिणपंचांगुलयोनिलिताद्वैसमुन्नताः कार्याः खड़ंगरव्यामुद्राप्रियकृत
 प्रोक्ताशिवस्यापि ७ पात्रमिववामहस्तकृत्वांगेवामकेन्यस्य कुर्यादुच्छ्रीतवच्चेलपालमुद्राभवेदेषा ८ दश्मिणमुद्दिंशि

मु० शिलांगुल्लाकिंचित्सुक्ष्मतांमध्यं संचालयेच्चकर्णेप्रभवतिरुलुडमरुषुद्रेयम् १० तंत्रसारे उच्चितंदश्मिणांगुष्ठंवामांगुष्ठे।
 च० नवंधयेत् वामांगुलोदश्मिणाभिरंगुलीभिश्चवंधयेत् लिंगमुद्रेयमात्वानाशिवसान्निध्यकारिणी १ भिषःकनिष्ठिकेवधा
 तर्जनीभ्यामनामिके अपनामिकोर्ध्वंसंस्थिष्ठदीर्घमध्यमयोरथः २ अंगुष्ठामहूयंन्यस्येद्योनिमुद्रेयमीरिता ३ अंगुष्ठेनकनिष्ठां
 तुवध्याश्मिष्ठांगुलित्रयम् प्रसारयेद्विमूलारव्यामुद्रैपरिकिर्तिता ४ अंगुष्ठतर्जन्यग्नेतुन्नयिष्ठिलित्रयम् प्रसारये।
 दक्षमालामुद्रेयंपरिकीर्तिता ५ अधःस्यतोदक्षहस्तःप्रस्तोवरमुद्रिका ५ उद्दीकृत्वोवामहस्तःप्रस्तोभयमुद्रिका
 ६ प्रस्तोनिकुञ्जःपागिनिकुञ्जःप्रस्तोद्रूप्यमरः भिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्नेनियोजयेत् श्मिष्ठांगुल्फुक्तिनेकुर्या
 नांगमुद्रेयमीरिता श्मिष्ठांगुल्मुक्तिनेत्रितान्त्रप्रकृतिश्चादस्त्वत् ७ चंचांगुल्योदश्मिणास्तुभिलिताद्यद्वंसुन्नताः ॥ खद्वां राम०
 गमुद्राविरव्यानादेवस्यातिप्रियामता देवस्यशिवस्य ८ पत्रवहामहस्तंतुक्त्वांगेवामकेतशा निधायोक्त्रिनवत्कुर्यामुद्रा-
 कावालिकीमता ९ मुष्टिंचशिलांवधाइषुदुच्छितमध्यमां दश्मिणानूर्ध्वमुन्नम्यकर्णदेशेप्रचालयेत् एषामुद्राडमरु

कासर्वविघ्नविनाशिनो १० एतानिवचनानितंत्रसारकारधतानिधानात्यर्वमिमांसुद्राः पूजांतेवाप्रदर्शयेत् बोद्धव्यमेव
 मन्यामुदेवतात्पिसाधकैः तथाचमंत्रदर्पणे सुद्राः संदर्शपैदित्वंधंकत्वाधायेज्ञगत्रसुम् इति तंत्रसारकारेणापिसा
 मान्यपूजापद्मतौ न्यासजालमुत्काततस्तत्कल्पोक्तसुद्राः प्रदर्श्यध्यानंहृत्वामानसैसंपूज्यशंखस्थापनंकुर्यादित्युक्तं
 सनत्कुमारतंत्रेषि० पीठस्थार्चनमंगदेवयजनं प्राणप्रतिष्ठानं आह्वानंनिजमुद्दिकावित्वनं ध्यानं प्रभोः पूजनमिति०
 यंवायत्तनदिक्षामकरणे तंत्रसारकारधतमेतत् ज्ञानार्णवेषिह्वादशपटले न्यासजालमुत्काप्राणनायम्पविधि
 वन्मुद्रासन्नह्विग्नह्विस्यभिधाय शोभनद्रावराकर्षेवप्येत्याद्महांकुशाः खेचरीवीजयोन्याख्यानवमुद्रास्त्वतु
 क्रमात् इत्युपकम्यतत्मुद्राउत्का एवंवित्यस्यदेहः सन्मुद्रासन्नह्विग्नहः अंतर्यागविधिंकुर्यातेनसाक्षा त्वयं
 विभु रित्यभिधायह्वादशपटलमसमाप्य त्रयोदशप्रदलेधानमुत्का॑ंतर्यागविधिरुक्तः पूजांतेसुद्राप्रदर्शनापित्तंत्रै
 वोक्ता तथाच सर्वोपचारैरागध्येयमुद्रासंदर्शयेत्क्रमादित्ति० ॥ गोत्रमीयेदश्माधायेपूजांते नवीननीरदस्याम्

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००९ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com